

8. Турченко Г. Ф., Крючкова К. Е. Антиукраїнські фейки в щорічних підсумкових прес-конференціях В. Путіна (грудень 2014 – грудень 2021 рр.). *Політика пам'яті досвід Європи для України*: зб. матеріалів доп. учасн. I Міжнар. наук. конф. Запоріжжя. 2023. С. 191–195. URL: https://sites.znu.edu.ua/interactiv.edu.lab//Statti_z2012/tezi_Memory_Politics-2023-11.pdf

9. Україна – це країна Росії? Як кремлівські пропагандисти сіють міфи про один народ. *ICTV: вебсайт*. 05.02.2022. URL: <https://ranok.ictv.ua/ua/2022/02/05/ukrayina-tse-okrayina-rosiyi-yak-kremlivski-propagandisti-siyut-mifi-pro-odin-narod/>

Ланіна Ірина

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ОСОБЛИВОСТІ АНТИЗАХІДНОЇ РОСІЙСЬКОЇ ПРОПАГАНДИ В УКРАЇНІ

Ключові слова: пропаганда, війна, росія, російська агресія, фейки.

Keywords: propaganda, war, Russia, Russian aggression, fake news.

Пропаганда може бути спрямована як на внутрішню, так і на зовнішню аудиторію, залежно від конкретної ситуації та цілей політичного керівництва держави. Російська агресія проти України 2014 року підкреслила роль пропаганди як інструменту підготовки до війни та дестабілізації ситуації в Україні. Протягом усього воєнного вторгнення спостерігається викривлення фактів, подій та явищ з метою розпалювання більшої ворожості росіян проти українців. З іншого боку, в українському інформаційному просторі присутні пропагандистські наративи різної спрямованості. Зокрема, антизахідні наративи були поширеним явищем і до, і після початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 року. Вони не лише впливають на громадську думку в Україні, але й підривають національну ідентичність, створюють атмосферу конфліктів і недовіри між громадянами.

Розуміння ролі антизахідної пропаганди у формуванні настроїв та думок суспільства є важливим для розкриття передумов російської агресії, оскільки воно дає змогу зрозуміти, як саме російські владні структури створюють образ ворога, формують національні ідеологічні підстави для втручання у справи інших країн і забезпечують легітимізацію своїх дій в очах населення держави-жертви агресії. Сьогодні доволі глибоко досліджено вплив російської пропаганди на українське суспільство та шляхи її протидії. Зокрема, на постійній основі ГО «Детектор медіа» розвінчує російські фейки [1], а Інститут масової інформації та Український кризовий медіацентр публікує відповідні аналітичні матеріали і результати досліджень [2; 4]. Велика кількість науковців досліджують російську пропаганду та дезінформацію, проте з акцентом на внутрішньополітичних аспектах. Метою цієї доповіді є виділення найпоширеніших наративів і методів поширення антизахідної російської пропаганди в Україні, що є важливим в умовах євроінтеграції нашої держави, а також виявлення найбільш ефективних способів протидії цьому.

Передусім варто зазначити, що поширенню дезінформації сприяють умови сучасного інформаційного середовища: доступний інтернет, велика кількість інформаційних потоків із різних джерел, популярність соціальних мереж і заміщен-

ня новинних сайтів офіційними сторінками та каналами у соціальних мережах, високий рівень анонімності тощо. До того ж низький рівень медіаграмотності більшої частини населення та не завжди якісна робота журналістів сприяють поширенню дезінформації [3].

Російські медіа використовують велику кількість прийомів і технік для поширення пропаганди, серед яких стосуються Заходу такі: дегуманізація ворога; навішування ярликів; конспірологія; емоційний резонанс або маніпулювання людськими емоціями. Виділимо такі прийоми та методи антизахідної російської пропаганди: перекручування фактів чи подій; імітована опозиційність; малі та випадкові дії як тенденції; фейкові експерти.

На думку авторки, найбільш небезпечними є дегуманізація ворога, конспірологія, маніпулювання людськими емоціями та перекручування фактів чи подій. Прикладом прийому дегуманізації ворога є постійні негативні вислови про Європу. Наприклад, такі інформаційні посили: «Європейських цінностей не існує», «Захід гниває», «Європа – це Содом і Гоморра». Узагальнення, протиставлення себе ворогу і приписування ворогу неприродної жорстокості – це і є дегуманізація: «Не стався до європейців, як до себе подібних» – каже нам російська пропаганда [5].

Конспірологія має страшні наслідки, якщо йде поруч із дегуманізацією. Прикладом цього прийому є теза про те, що західна цивілізація створена для того, щоб зруйнувати «русский мир» і його підвалини; усі лідери сучасного світу належать до Масонської ложі, а так звані «бандерівці» вступили у змову з євреями, захопили владу в Україні і винищують російськомовне населення.

Росія використовує фейки, маніпуляції і тролінг з метою сприйняття неправдивої або вигідної для себе інформації, тобто застосовує метод перекручування фактів чи подій. До прикладу, в українських ЗМІ ширився такий наратив: «Депортація українських дітей – це помста за дітей Донбасу, оскільки діти Донбасу – це діти Росії, і їх треба везти туди, бо Україна і Захід сприяють убивству дітей Донбасу» [6]. Так, конструється образ жорстокого Заходу. У цьому випадку відбувається маніпуляція і перекручування фактів, що стосується цивільного населення Донбасу, зокрема дітей. Сильними сторонами цього методу є те, що дезінформація легко поширюється через інтернет і соцмережі, є доступною та зрозумілою для широкого кола людей. Слабкою стороною методу є його короткостроковий ефект. Для того, щоб не піддатися впливу цього методу, варто перевіряти інформацію чи новину в різних ЗМІ, до того ж не лише у вітчизняних ЗМІ, а й у іноземних, що дасть змогу відсортувати фейки та маніпуляції.

Наступним методом російської пропаганди є маніпулювання людськими емоціями для того, щоб громадяни підтримували певні політичні рішення та дії, створення атмосфери страху або гніву. В якості прикладу розглянемо цитату, що стосується українських біженців за кордоном: «Що ж таке соціальний туризм? Це те, що українські біженці на початку війни в Україні чи спецоперації, хто як це називає, рвонули всі в Німеччину. Німеччина прийняла їх – усі ці тисячі-мільйони. Поставила на облік, і вони всі отримують допомогу, яка потім прирівнялася до Hartz IV. Це більше, ніж отримують біженці» [3]. У цьому випадку наявна спроба створення атмосфери гніву на українських біженців не лише серед росіян

і громадян країн-рецепієнтів біженців, а й українців, які залишилися вдома. Сильною стороною цього методу є те, що протистояти маніпуляціям емоціями може бути дуже складно, тому що вони часто апелюють до базових людських інстинктів. Через поширення соціальних мереж маніпуляція емоціями отримала змогу швидкого поширення та посилення впливу. Щоб не піддатись певним маніпулюванням, варто одразу розуміти та аналізувати, чому саме ця інформація викликала яскраві негативні емоції [5]. Варто також розвинути свою емоційну грамотність і навчитися розрізняти власні емоції від зусиль маніпуляторів.

Отже, можна зазначити, що російська пропаганда виявилася не лише інструментом підготовки до війни, але й ефективним засобом формування громадської думки. Російські медіа використовують різноманітні методи та наративи для розпалювання ненависті, поширення дезінформації та підтримки політичних дій, що відіграє ключову роль у формуванні публічної думки за кордоном, зокрема і в Україні. Підвищення медіаграмотності та обізнаності громадськості є ключем до протидії антизахідній пропаганді та зміцнення національної єдності українців. Лише спільними зусиллями суспільства, ЗМІ та державних інституцій можна забезпечити стійкий захист від маніпуляцій та дезінформації, захистити національну незалежність і суверенітет.

Джерела та література

1. Детектор Медіа. URL: <https://disinfo.detector.media/>
2. Кавуненко Т. Війна в соцмережах. Як російська пропаганда дискредитує Україну та українців за кордоном. *Інститут масової інформації*. 20 жовтня 2023 р. URL: <https://imi.org.ua/monitorings/vijna-v-sotsmerezah-yak-rosijska-propaganda-dyskredytuye-ukrayinu-ta-ukrayintsiv-za-kordonom-i56264>
3. Специфіка використання технології пропаганди. *Дискурс*. 2018. URL: <https://dyskurs.info/wp-content/uploads/2018/11/Propaganda.pdf>
4. Цибульська Л. Топ 7 прийомів російської пропаганди. *Український кризовий медіа-центр*. 24 квітня 2018 р. URL: <https://uchoose.uacrisis.org/top-7-pryjomiv-rosijskoyi-propagandy/>
5. Як протидіяти російській пропаганді розказали медіа-експерти / Центр міжнародної безпеки та партнерства. *Центр міжнародної безпеки та партнерства*. URL: <https://www.ispc.org.ua/archives/1274>
6. Які наративи та методи найчастіше використовує російська пропаганда. *Укрінформ*. 23 травня 2023 р. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3713144-aki-narativi-ta-metodi-pajcastise-vikoristovue-rosijska-propaganda.html>

Коломієць Олександра

Донецький національний університет імені Василя Стуса

«ДЖИНСА» В УКРАЇНСЬКИХ ОНЛАЙН-МЕДІА

Ключові слова: *джинса, онлайн-медіа, матеріали, замовність.*

Keywords: *hit piece, online media, material, customization.*

Коли довіра до ЗМІ стає суттєвим питанням, важливо розуміти, як впливає практика завуальованої реклами, відомої як «джинса», на читачів українських онлайн-медій [5].